

Kommunedirektørforums Topplederkonferanse

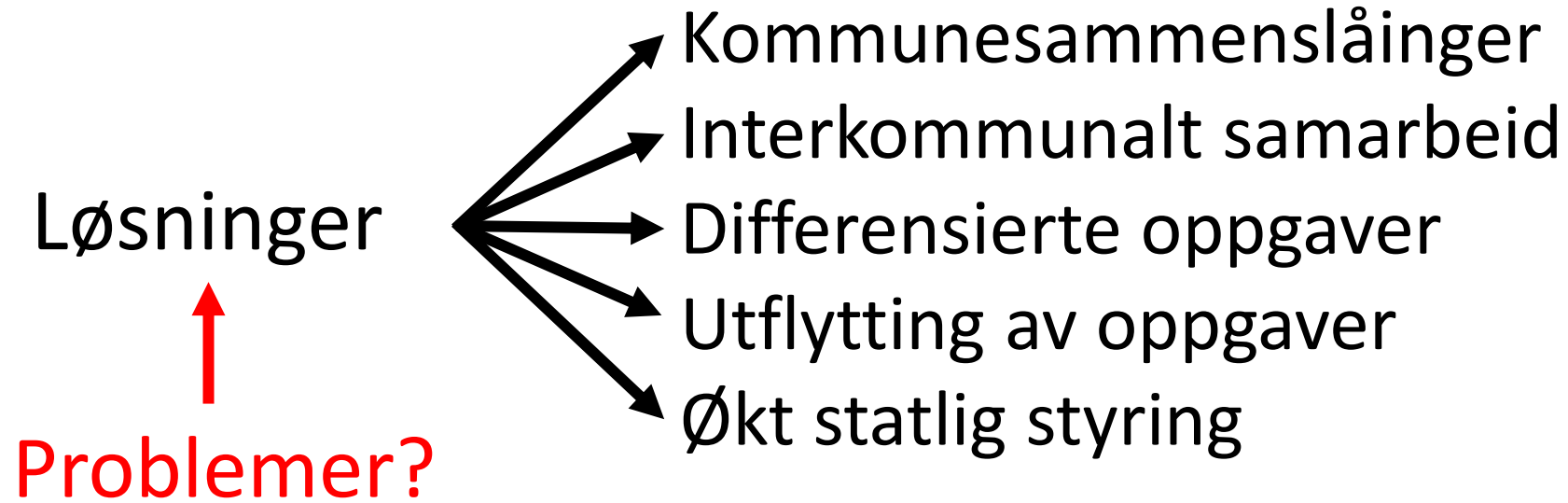
Kan statlig styring sikre mer likeverdige velferdstjenester?

15. mars 2022

Signy Irene Vabo

Professor

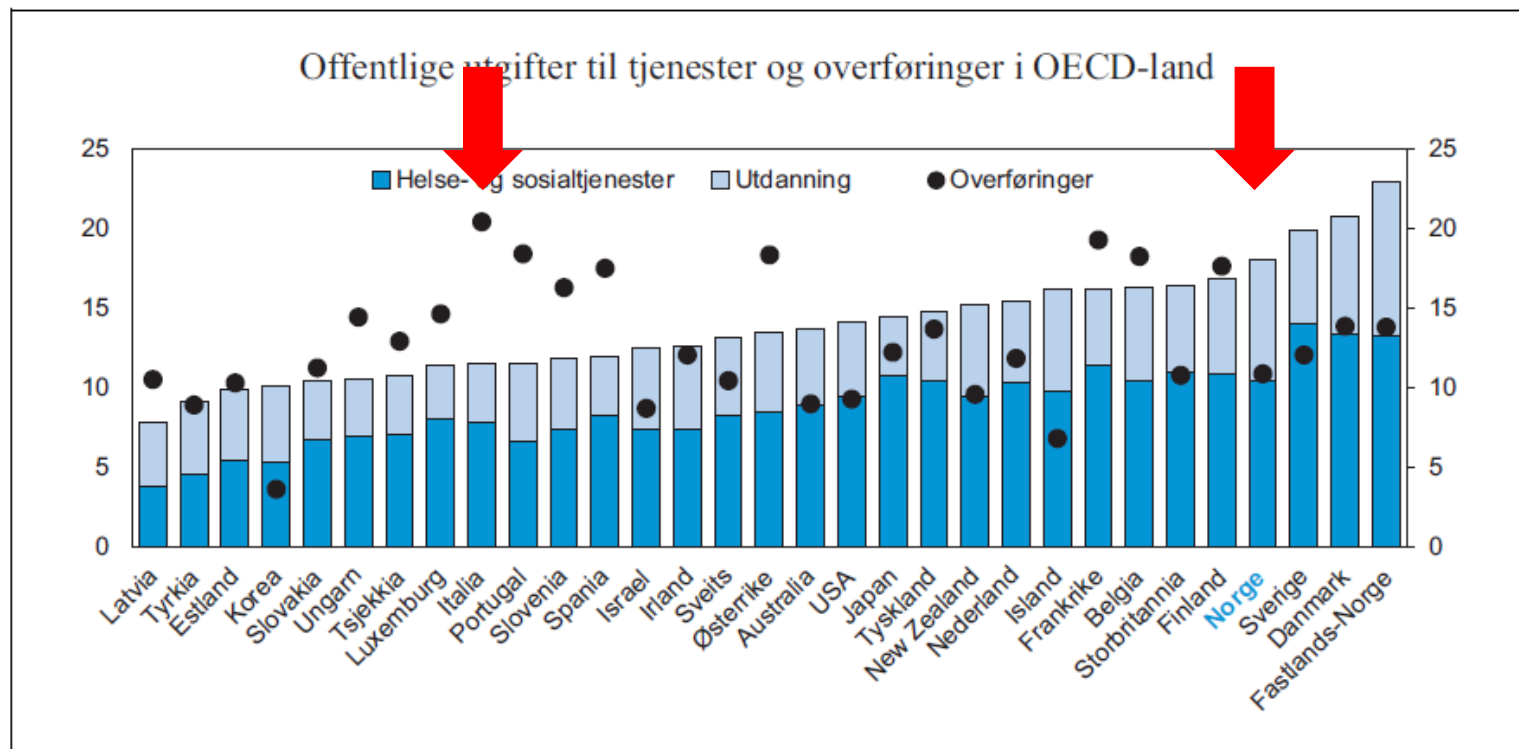
Universitet i Oslo

Diskusjonen trinn for trinn ...

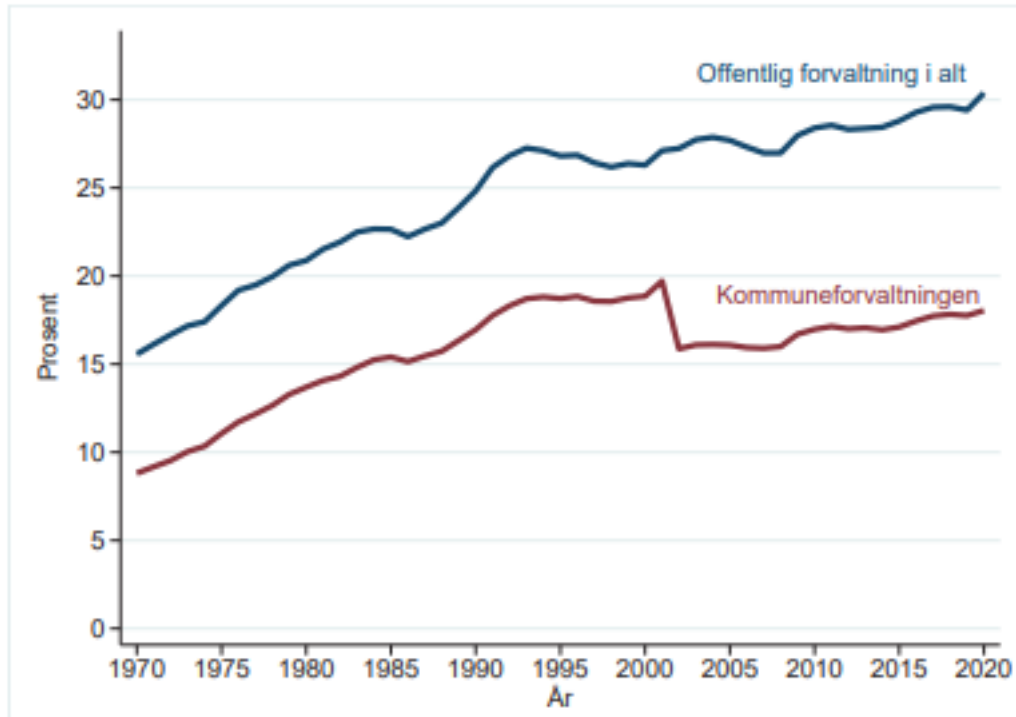
- Kommunen som velferdsprodusent
- Likeverdige velferdstjenester og kommunalt selvstyre
- (U)problematisk forskjeller?
- Statlig styring som løsning?
- Konklusjon

Kommunen som velferdsprodusent

Figur 7.13 Offentlige utgifter til helse- og sosialtjenester, utdanning og overføringer i OECD som andel av BNP.¹ 2013

Kilde: Meld. St. 29 (2016–2017) Perspektivmeldingen 2017, side 134

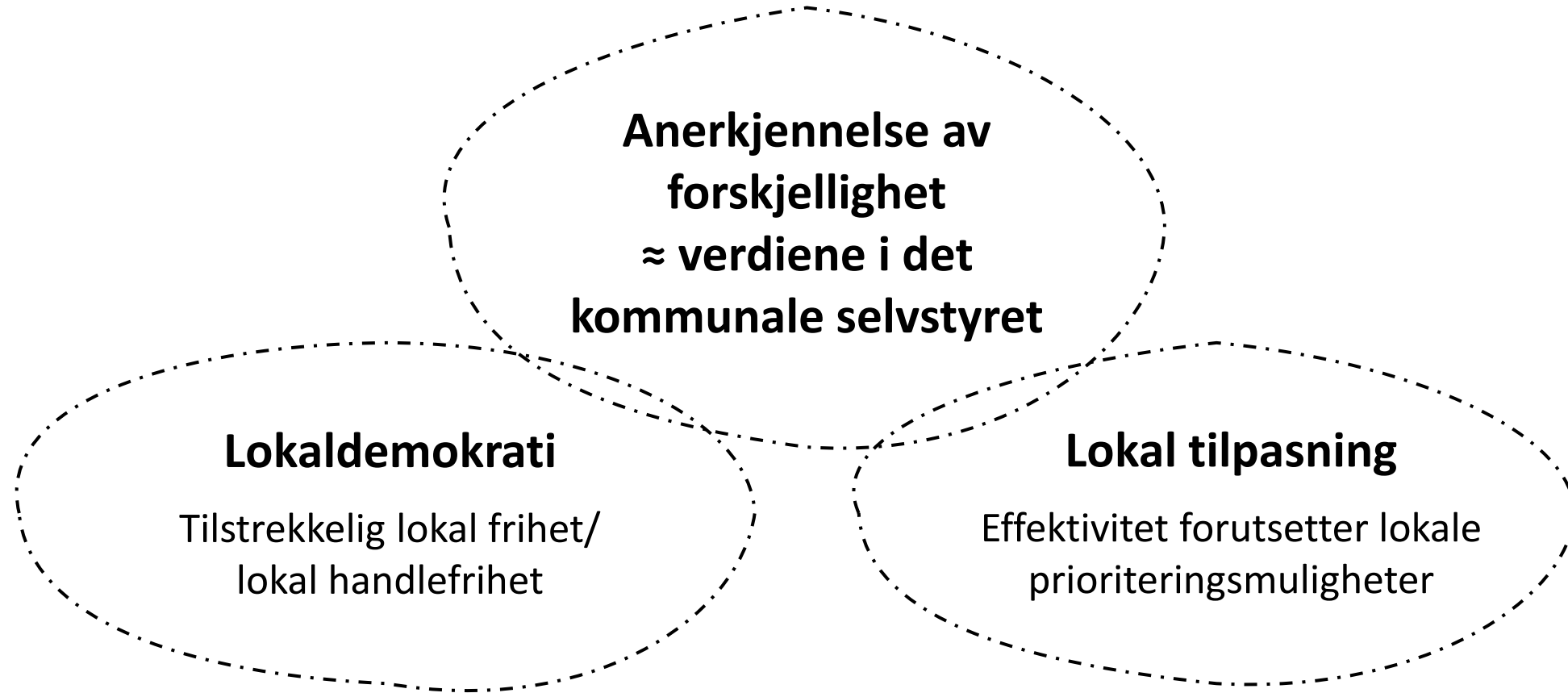
Figur 3.3 Sysselsetting i offentlig sektor 1970–2020 som prosent av total sysselsetting (målt i timeverk).

Kilde: Fiva mfl. (2021) *Kommunal Organisering*. Oslo: Universitetsforlaget.

Likeverdige velferdstjenester ...

- Likeverdighet er noe annet enn likhet ...
- Alle med definerte behov er på likt vis *inkludert* i velferdsordningen
- Ved *tildeling* innebærer likeverdighet aksept for forskjellighet
 - Herunder forskjeller i verdier og behov mellom individer, grupper, lokalsamfunn, tradisjoner, el.

... og kommunalt selvstyre

(U)problematiske forskjeller?

Ikke alle har lik tilgang til psykisk helsehjelp

Mennesker med lettere psykisk helse- eller rusutfordringer bør kunne få rask og god hjelp i sin hjemkommune. I dag er det **FOR STOR VARIASJON** i hva de ulike kommunene tilbyr.

Både OECD og primærhelsemeldingen peker på at de kommunale psykiske helse- og rustjenestene ikke er tilstrekkelig utbygd, og tilbudet til personer med lettere og moderate plager trekkes særlig fram. Folkehelseinstituttet

” **Spesialisthelsetjenesten bør ikke bruke sine ressurser på tilbud som er kommunenes ansvar**

noen psykisk helse- og rustjenester ikke har et tilbud rettet mot personer med lettere og moderate utfordringer, mens andre har et bredt og godt tilbud.

En del psykisk helse- og rustjenester har, i tillegg til individuelle samtaler, også

seg av frivillige organisasjoner eller brukerorganisasjoner vil også kunne bidra til økte muligheter.

Gjennom bedre utbygde tjenester er vi overbevist om at en tar et langt og viktig steg mot redusert syke-

KommunalRapport

TORS DAG 8. NOVEMBER 2018

PUBLISERT 03.03.2022

KommunalRapport

Fastlegeordningene

Måten staten finansierer ordningen på, tar ikke nok høyde for disse endringene. I utkantstrøk er organisering av legevakt ofte en tilleggsutfordring. Innbyggertallet i enkelte kommuner gjør at relativt sett få fastleger må dele på legevaktturnusen. Det kan bety mye legevakt for enkelte leger.

BJØRN ARILD GRAM
styreleder i KS

KommunalRapport

31.05.2021

Fastlegeordningen under press over hele landet

Nyheter. Antallet nordmenn uten fastlege økte i fjerde kvartal i 2021 med 20.000 til rundt 140.000. Til sammen sto 150.000 uten fastlege 1. februar i år.

SSB har regnet ut hvor mye hver enkelt skole bidrar til elevenes læring: Mer enn ett skoleår skiller topp og bunn.

Torsdag kom rapporten som gir skoler og kommuner en score fra 1 til 6 – en såkalt *skolebidragsindikator*.

Aftenposten

19. jan. 2017

Bare fire kommuner bruker ikke ufaglærte lærere

Nyheter. Kun fire kommuner i Norge har ikke ufaglærte lærere i grunnskolen, melder Utdanningsforbundet. I enkelte kommuner er nesten halvparten uten lærerutdanning.

KommunalRapport

PUBLISERT 28.02.2022 08:14

Manglende bærekraft for kommuneorganisasjonen

- Faglig
- Økonomisk
- Politisk

Gram frykter rekrutteringskrise: – Mange lokalsamfunn er tappet for unge

Nyheter. Kommunal- og distriktsminister Bjørn Arild Gram (Sp) er bekymret for tilgangen på mennesker og kompetanse i distriktene.

KommunalRapport

PUBLISERT 02.01.2022

Gram sier hovedprosjektet som kommunal- og distriktsminister blir å bidra til at kommunene og fylkeskommunene lykkes i krevende oppdrag.

– Det er en stor bredde i ansvaret. Jeg vil summere det med at jeg ønsker å utvikle et statsapparat og kommuner som kan svare på de utfordringene vi vil møte fremover, sier han.

Statlig styring som løsning?

God statlig styring?

Likhet, likeverdighet og rettssikkerhet
i velferdsordninger

Godt lokaldemokrati?

Tilstrekkelig lokal frihet/
lokal handlefrihet

God lokal tilpasning?

Effektivitet forutsetter lokale
prioriteringsmuligheter

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

... lokal frihet og
prioriterings-
mulighet?

Lover og regler ...

▪ Lover

▪ Forskrifter

▪ Retningslinjer/veiledere

▪ Tilsyn

Statsforvalteren

▪ Klage

Statsforvalteren

«Gruppeintervjuer ... viser at antallet retningslinjer og veiledere er så stort at det særlig for små kommuner er utfordrende å forholde seg til dem»

(RR-rapport om Helsedirektoratet 2013, side 72)

«Omfanget av prosedurale bestemmelser er for høyt, ... Etter NIBRs oppfatning er systemkravene for ambisiøse til at det er realistisk å ivareta alle»

(NIBR rapport 2013:20, side 15)

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

... lokal frihet og
prioriterings-
mulighet?

Kompetansekrav og bemanningsnormer ...

Lovfester krav til kompetanse i kommunene

Pressemelding | Dato: 06.06.2016
| Nr: 19/2016

Dette innholdet er mer enn 4 år gammelt. Informasjonen kan derfor være utdatert.

Riktig kompetanse på riktig sted er avgjørende for å sikre gode helse- og omsorgstjenester. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår derfor å lovfeste hvilken kompetanse kommunene må sørge for å ha.

- Tilbakemeldingene er entydige:
- ♦ Bindende bemanningsnormer og formelle kompetansekrav:
 - ♦ Undergraver det lokale selvstyret og begrenser handlefriheten.
 - ♦ Binder opp ressurser og hindrer effektivisering og innovasjon.
 - ♦ Løser ikke hovedutfordringene og øker ikke kvaliteten på tjenestene.
 - ♦ Er underfinansierte i mange kommuner.

TORS DAG 22. NOVEMBER 2018

KOMMUNAL RAPPORT

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

... lokal frihet og
prioriterings-
mulighet?

Kompetansekrav og bemanningsnormer ...

Lovfester krav til kompetanse i kommunene

Pressemelding | Dato: 06.06.2016
| Nr: 19/2016

Dette innholdet er mer enn 4 år gammelt. Informasjonen kan derfor være utdatert.

Riktig kompetanse på riktig sted er avgjørende for å sikre gode helse- og omsorgstjenester. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår derfor å lovfeste hvilken kompetanse kommunene må sørge for å ha.

«Det å skaffe nok fagkompetanse og oppdaterte fagfolk på alle nivå er vanskelig. Vi har ikke så stort behov at vi kan ha hele stillinger. Generelt sliter vi med å få inn nok sykepleiere. Samtidig er det en utfordring at tunge brukere binder opp mye fagkompetanse som kunne ha blitt brukt annerledes, men det får vi ikke til fordi vi er så små»

Kilde: NIBR rapport 2019:12

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

... lokal frihet og
prioriterings-
mulighet?

Regjeringen vil sikre en stedlig leder i alle barnehager

Nyheter. Kunnskapsministeren har bedt Utdanningsdirektoratet foreslå ny ordlyd i forskriften til barnehageloven for å sikre at det er en stedlig leder i alle barnehager.

Kommunal Rapport

PUBLISERT 10.02.2022

Rett til barnehageplass i nærmiljøet
Rett til hjemmebesøk fra
kommunehelsetjenesten for eldre over 75 år
Lese-, skrive- og regnearanti

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

... lokal frihet og
prioriterings-
mulighet?

Tillitsreformen ...

KommunalRapport

› PUBLISERT 03.12.2021 11:10

Tillitsreformen er regjeringens prestisjeprosjekt. Nå starter arbeidet

Torsdag sendte regjeringen brev til partene i arbeidslivet der de ber om ideer og forslag til en tillitsreform.

KommunalRapport

› PUBLISERT 03.01.2022 11:54

KS: – Forslag til ny opplæringslov kan bryte med tillitsreform

Kunnskapsdepartementets forslag til ny opplæringslov er så detaljert at den kan bryte med regjeringens løfte om å gi offentlige ansatte mer tid og tillit, mener KS.

Danmark slipper alle kommuner fri

Nyheter. Danmarks statsminister vil gjøre eldreomsorgen bedre ved å forenkle den statlige reguleringen. Hun utvider også frikommuneforsøket til å gjelde alle kommuner.

KommunalRapport

Tillitsreformen må bygge på trepartssamarbeidet

Debatt. Vi kan ikke vedta tillit til hverandre. Derfor må tillitsreformen i offentlig sektor bygges på lokalt trepartssamarbeid.

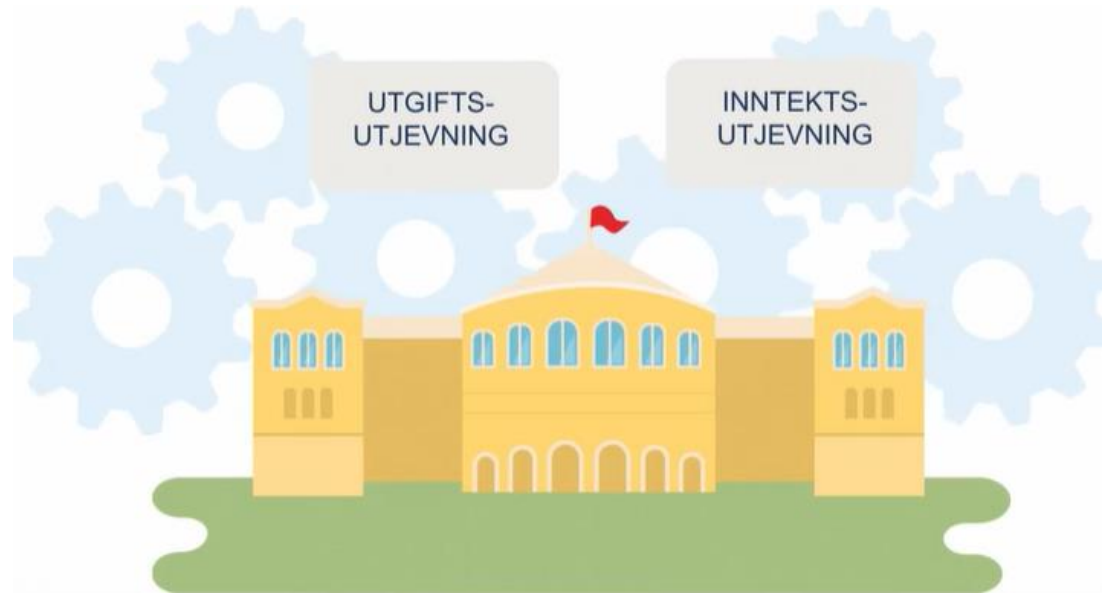
KommunalRapport

28.02.2022 |

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

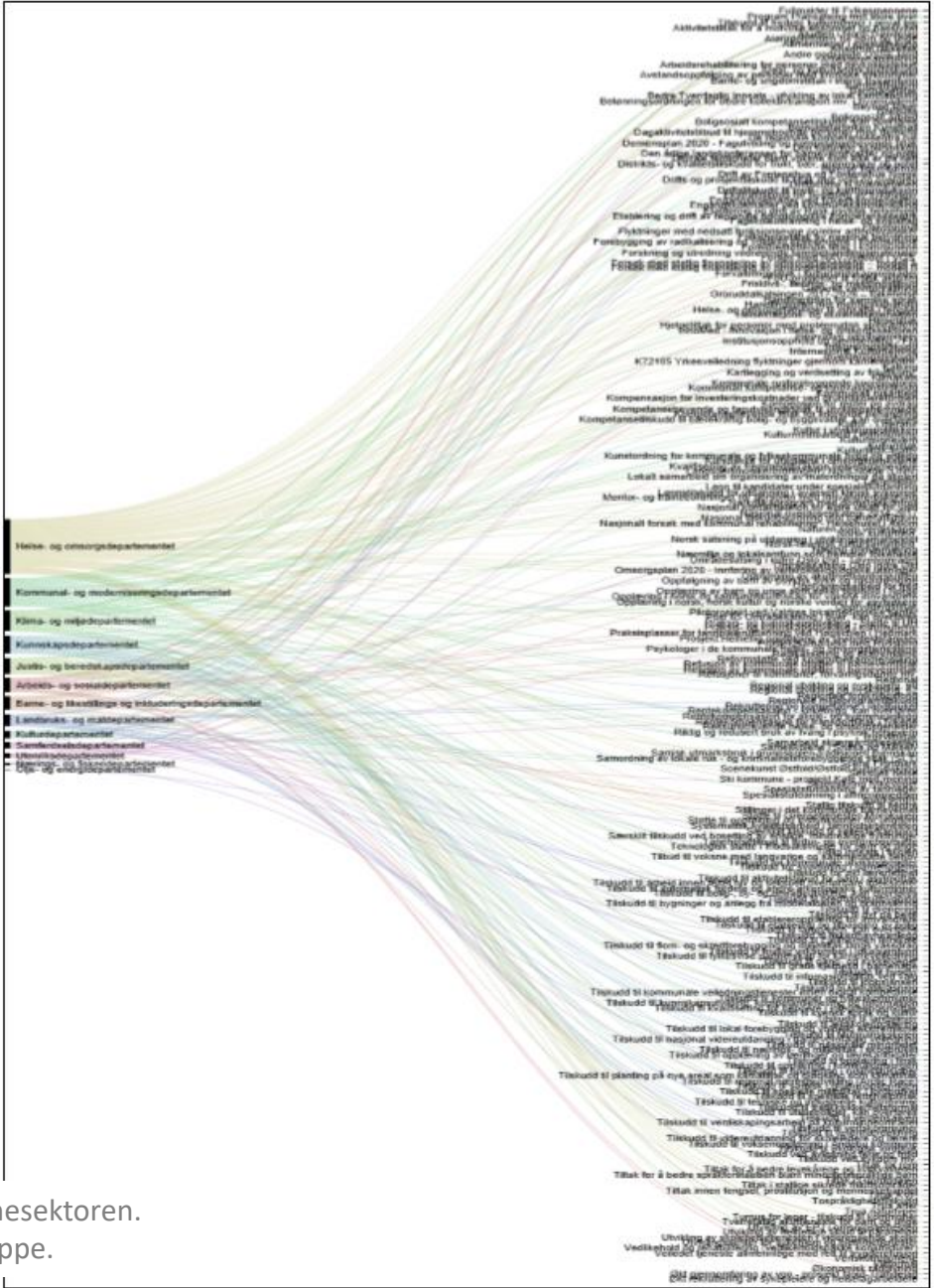
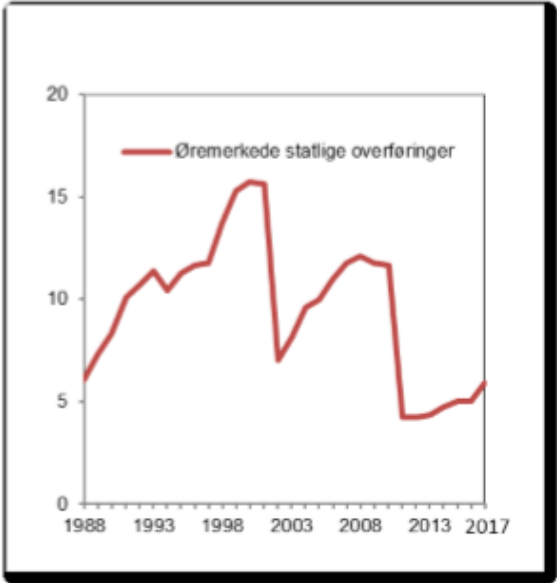
... lokal frihet og
prioriterings-
mulighet?

Økonomi ...

... likhet, likeverd, rettssikkerhet?

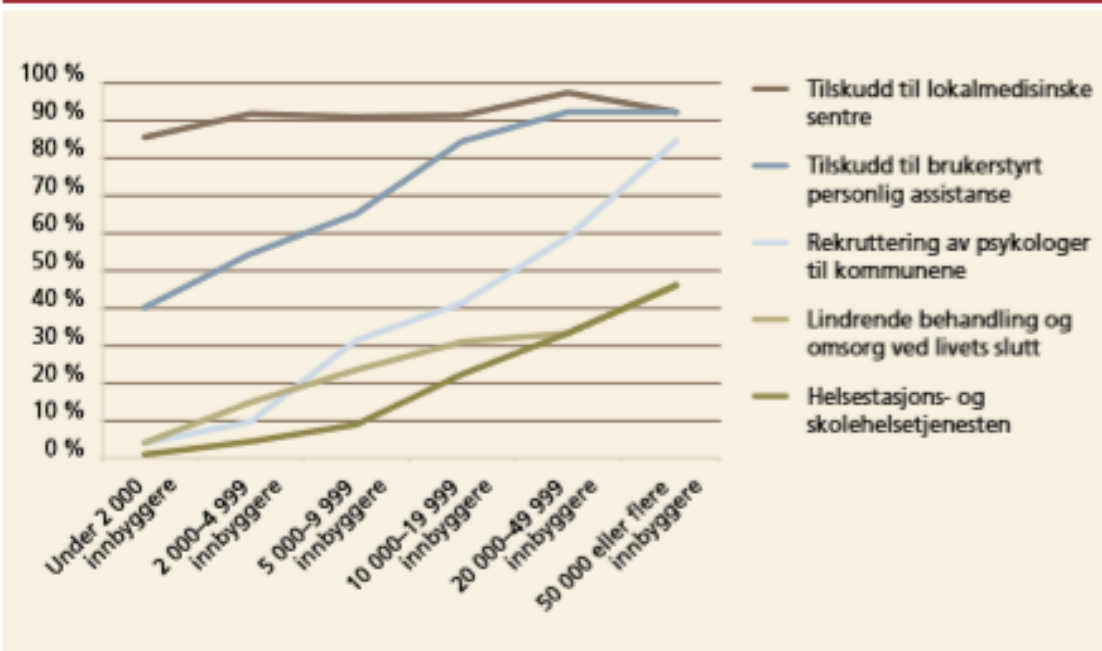
... lokal frihet og prioriteringsmulighet?

Kilde: KMD 2017: Områdegjennomgang av øremerkede tilskudd til kommunesektoren. Økt treffsikkerhet – bedre effekt – mindre byråkrati. Rapport fra ekspertgruppe.

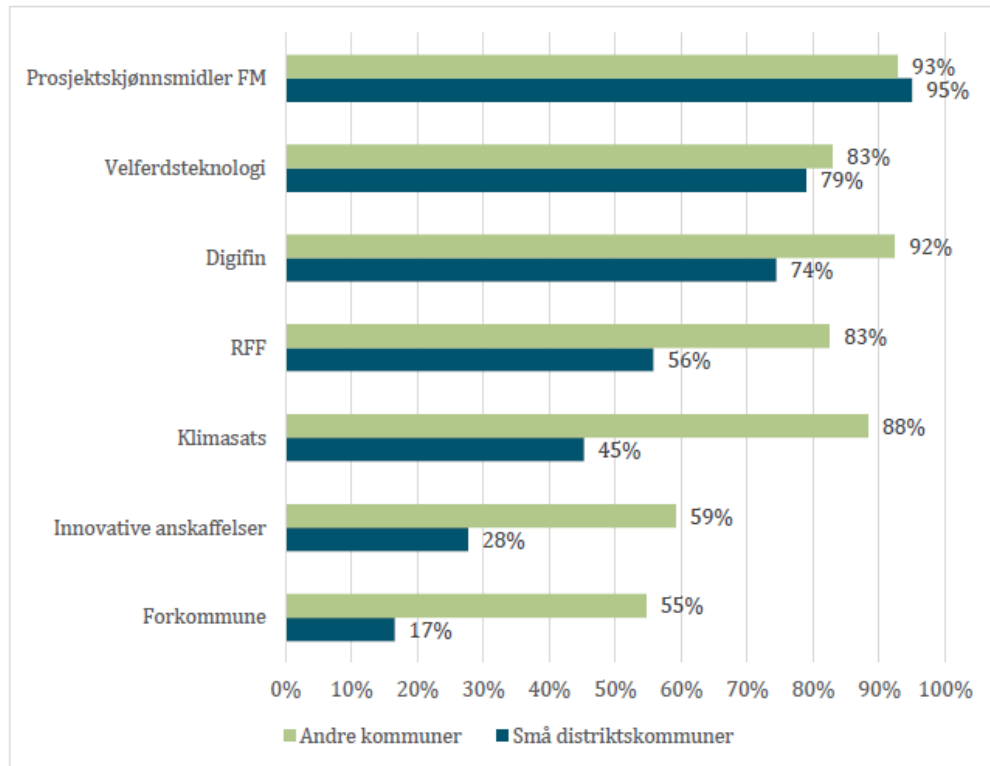
... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

Figur 12 Andel kommuner som har søkt tilskudd fra Helsedirektoratet, 2011. Gruppert etter innbyggertall i kommunene. N = 430

Riksrevisjonen 2013: Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet og resultatoppnåelse i Helsedirektoratet. Dokument 3:3 (2013–2014)

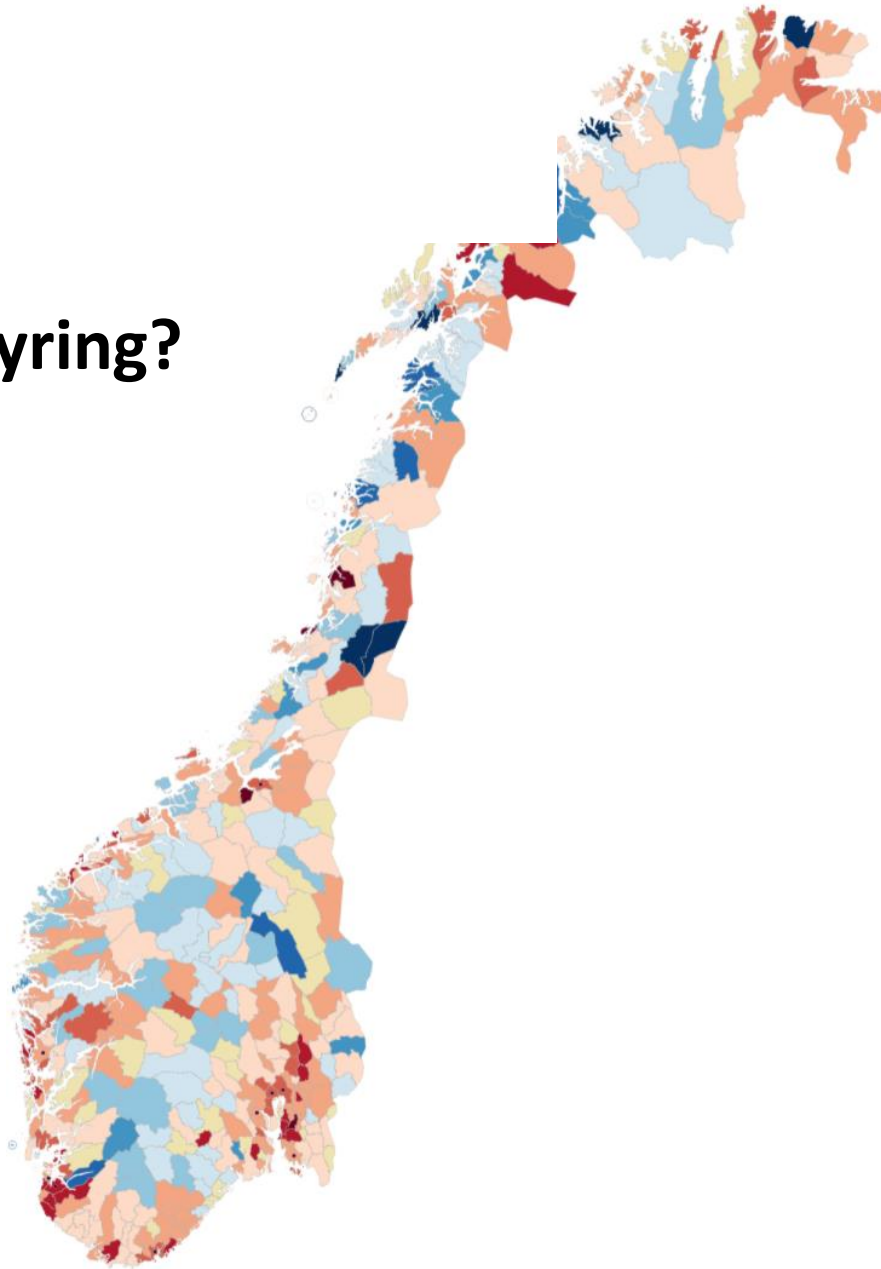
... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

Figur 3 Andel kommuner som har deltatt i de ulike ordningene. Rangert etter små distriktskommuners deltakelse. Antall små distriktskommuner: 199. Antall andre kommuner: 223.

Kilde: TF-rapport nr. 540 – 2020

Differensiert styring?

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

Oppfølging av tilsyn bør i større grad
innebære dialogbasert veiledning. ...
Kommunene bør ikke avskjæres fra å
trekke på den betydelige kompetansen
som de regionale tilsynsmyndighetene
sitter på (s. 16).

Reduserte mobbing ved 103 skoler

SKOLE. Andelen elever som opplevde mobbing ble kraftig
reduert etter at skolene fikk ekstern veiledning i regi av
Utdanningsdirektoratet.

... likhet, likeverd,
rettssikkerhet?

... lokal frihet og
prioriterings-
mulighet?

Hva er god statlig styring?

En gjennomgang av statlig styring på oppdrag fra
Kunnskapsdepartementet

4	Anbefalinger til videreutvikling av statlig styring.....	40
4.1	Viktig å supplere ordinære styringsvirkemidler med dialog.....	40
4.2	Styringen er kontekstavhengig, og virkemiddelbruken må tilpasses dette	40
4.3	Vi trenger en mer nyansert forståelse av pedagogiske virkemidler.....	41

Konklusjon

Kan statlig styring bidra til å sikre mer likeverdige tjenester?

Lovgivning og økonomisk utjevning bidrar i utgangspunktet til likhet og likeverdighet ...

... men den detaljerte statlige styringen bidrar ikke nødvendigvis til bedre betingelser for de kommunene som «ligger under lista»

Mer *differensiert* statlig styring vil kunne bidra til å «løfte» kommuner som har behov for det ...

... men er dette den beste løsningen for å sikre likhet, likeverd og rettssikkerhet i velferdsstaten? ...